

Revista "RECREAȚII ȘTIINȚIFICE" (1883-1888)

Una dintre consecințele importante ale actului Unirii Principatelor din 1859 a fost și reorganizarea învățământului general și superior românesc ; în particular, și a celui matematic. Elaborarea – în perioada ce a urmat – a unor manuale destinate învățământului matematic secundar sau a unor cursuri de matematici superioare avea ca obiectiv imediat ridicarea pregătirii matematice a generațiilor de elevi și studenți ale acelor timpuri și viza obiectivul major al unei activități de creație originală.

Pe linia acestor obiective se înscrie și apariția, în anul 1883, a revistei "*Recreații științifice*". În [1, p.236] se spune : "*Pe lângă învățământul secundar și superior, o contribuție importantă la dezvoltarea științei matematice la noi în țară și a interesului față de această știință au adus-o, în perioada aceasta de pregătire, cele două reviste care au apărut la Iași și București : «Recreații științifice», care a durat din 1883 până în 1888, și «Gazeta matematică», înființată la 15 septembrie 1895.»* În [2, p.175] se apreciază că *Recreațiile științifice* este "*Prima revistă de la noi în care se acordă o atenție permanentă matematicilor.*"

Revista a apărut lunar, în ziua de 15 a fiecărei luni, timp de șase ani (15 ianuarie 1883 - 15 decembrie 1888). A publicat articole de matematică, fizică, chimie, geografie, cosmografie, topografie, mineralogie, istoria matematicii etc. Conținutul ei era preponderent matematic ; sunt numere ale acesteia în întregime dedicate chestiunilor de matematică. Fondatorii revistei au fost : N.CULIANU, C.CLIMESCU, I.MELIK, G.I. LUCESCU, V. PALADI, G.I. ROȘIU, I.D. RALLET, G. ZARIFOPOL, I.V. PRAJA și I.M. DOSPINESCU. Primii trei predau discipline de matematici la *Facultatea de științe din Iași*, ceilalți erau profesori de matematici la diferite școli din Iași.

Scopul pe care și-l propuneau aceștia este lămurit în cuvântul redacției – intitulat "*Cătră cetitori*" – din primul număr al revistei și corespunde cu starea învățământului din acel moment : "*Printre multele lacune ce sunt în învățământul nostru, una, în ce privește învățământul științific, este lipsa unei publicații periodice (...). Nu pretindem că vom produce lucrări originale. În starea în care se află țara noastră, lucrări originale pe tărâmul științific sunt foarte greu de întreprins. Nimine nu este vinovat pentru aceasta ; trebuie să ne facem stagiul cuvenit. Aparițiunea acestei foi este una din practicele ce trebuiesc făcute în acest stagiu. Ne propunem a trata diverse chestiuni de Matematici pure și aplicate, de Fizică matematică și experimentală, de Chimie, etc.*"

Sufletul revistei a fost Prof. C.CLIMESCU, care a susținut-o atât prin varietatea notelor și problemelor prezentate cât și din punct de vedere material.

Revista a avut corespondenți numeroși și din întreaga țară. Printre rezolvitorii de probleme apar și primele eleve de liceu. Unii corespondenți plecați în străinătate, pentru continuarea studiilor (în special la Paris), au păstrat legătura cu revista. Să menționăm pe câțiva dintre elevii rezolvitori de probleme care au devenit, mai târziu, nume cunoscute de matematicieni sau ingineri : Ermil PANGRAȚI și Vasile CRISTESCU (ambii de la Liceul

Național din Iași), Dimitrie POMPEIU (Liceul din Dorohoi) etc. ; despre V. CRISTESCU mai adăugăm că este unul dintre fondatorii *Gazetei matematice* și unul din cei patru "stâlpi" ai acesteia.

Un alt fapt notabil : G.I. ROȘIU publică, în paginile *Recreațiilor științifice*, între anii 1883 și 1885, traducerea în limba română (după o ediție italiană) a primei cărți din *Elementele* - monumentală operă a lui EUCLID. Amintim aici că traducerea completă a "Elementelor" a fost făcută mai târziu de către Victor MARIAN (și publicată în Biblioteca *Gazetei matematice* în trei volume, 1939-1941).

Revista *Recreații științifice* a reușit să trezească un viu interes în rândul elevilor și al studenților și să netezească drumul spre elaborarea de lucrări originale în matematici. Redacția era conștientă de acest fapt, căci în cuvântul ei "Cătră cetitori" de la începutul celui de al șaselea an de apariție spune în frumoase cuvinte :

"Mișcarea produsă de noi, tot numai între elevi și studenți a fost mai simțitoare. Sântem mulțemiți și de acest rezultat. Credem că noi am tras cea dintâi brazdă care conduce cătră lucrări originale. Brazda-i mică și îngustă, dar există (...)"

După șase ani de existență, revista și-a întrerupt apariția datorită dificultăților materiale. Obiectivele acesteia au fost preluate și ridicate pe un plan superior de *Gazeta matematică*, care apare lunar începând cu 15 septembrie 1895 și care a trecut în al doilea secol al existenței sale. La început de drum, fondatorii *Gazetei matematice* își amintesc de *Recreațiile științifice*, în "Introducerea" la primul număr, în cuvinte de apreciere și recunoștință [5] :

*"Rezolvirea problemelor este unul din cele mai bune stimulente pentru a atrage pe cineva către studiul matematicilor. Experiența noastră personală ne probează lucrul acesta. Mai mulți dintre noi datoresc acest gust revistei *Recreații științifice* ce a apărut în timp de 6 ani la Iași și pe care noi încercăm a o continua."*

Prof.dr. Temistocle BÎRSAN
Catedra de Matematică - U.T. Iași

BIBLIOGRAFIE

1. ANDONIE, George Șt. : *Istoria matematicii în România*, Vol.1. Ed.Științifică, București 1965.
2. MIHĂILEANU, Nicolae : *Revistele de matematici elementare*. Ed. GIL, Zalău, 1995.
3. POPA, Ilie : RECREAȚII ȘTIINȚIFICE - precursora a GAZETEI MATEMATICE. *Gazeta matematică și fizică*, seria A, 9 (1995). 492-493.
4. POPA, Ilie : Dezvoltarea matematicii, în *Contribuții la istoria dezvoltării Universității din Iași*, vol.II, București, 1960.
5. *Gazeta matematică*, anul I, Numărul 1, Septembrie 1895.
6. *Recreații științifice* (1883 - 1888).